

DOI: 10.55643/fcaptp.5.64.2025.4844

Віктор Кльоба

аспірант, факультет міжнародних відносин, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Львів, Україна;
 e-mail: victor.klioba@gmail.com
 ORCID: [0009-0009-1327-2594](https://orcid.org/0009-0009-1327-2594)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ІТ-ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито теоретико-методологічні засади формування організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні. Визначено сутність досліджуваного механізму як сукупності методів, інструментів і структур, що реалізуються на основі принципів доступності, соціальної справедливості, партнерства, системності, інноваційності, ефективності, адаптивності та прозорості з метою забезпечення рівного доступу різних соціальних груп до можливостей цифрової економіки.

Обґрунтовано структурні компоненти механізму, зокрема виокремлено його підсистеми: нормативно-правове забезпечення, інституційне середовище, освітня та кадрова політика, фінансово-економічні інструменти, соціальна політика й корпоративна відповідальність, технологічна інфраструктура, система моніторингу та міжнародне співробітництво.

Сформульовано наукові підходи до ідентифікації функцій механізму, серед яких: інтеграційна, регуляторна, ресурсно-забезпечувальна, інституційна, стимулювальна, соціалізаційна, моніторингова, адаптаційна та стратегічна. Це розширює функціональне трактування механізму, наближаючи його до концепції стійкого інклюзивного розвитку в ІТ-царині.

Визначено функціональні напрями реалізації механізму та надано практичні рекомендації щодо його впровадження. Зроблено висновок про доцільність подальших досліджень у напрямі вивчення міжнародного досвіду та розробки системи оцінювання ефективності механізму. Тема визнана актуальною, міждисциплінарною та перспективною для наукового розвитку.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивний розвиток, організаційно-економічний механізм, цифровізація, ІТ-індустрія, цифрова доступність, інклюзивне зростання, інноваційність, цифрова інклюзія населення

JEL Класифікація: O15, O17

ВСТУП

У сучасному світі інклюзія набуває особливого значення, оскільки сприяє формуванню справедливого та сталого суспільства. Вона спрямована на забезпечення доступу до якісної освіти, охорони здоров'я, працевлаштування та інших життєво важливих ресурсів для всіх категорій населення, включаючи людей з обмеженими можливостями, етнічні та культурні меншини; осіб, що виховують дітей з особливими потребами, та інші вразливі групи. Інклюзивний розвиток є ключовим елементом сталого майбутнього, забезпечуючи благополуччя та процвітання для всіх членів суспільства.

Водночас відзначаємо посилення ролі цифровізації, яка не лише перетворилася на рушійну силу економічного зростання, а й стала чинником трансформації соціально-економічних відносин. ІТ-царина стрімко розвивається, стаючи платформою для інновацій, підприємництва, освіти й зайнятості. Проте паралельно з її розвитком зростає потреба в забезпеченні рівного доступу до цифрових ресурсів для всіх

Received: 26/05/2025

Accepted: 01/10/2025

Published: 31/10/2025

© Copyright
 2025 by the author(s)

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

соціальних груп – незалежно від віку, статі, фізичних можливостей, соціального статусу чи місця проживання.

В умовах воєнного стану, коли ІТ-індустрія стикається з ризиками релокації бізнесу, втрати кадрів, з кіберзагрозами та інфраструктурними обмеженнями, організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку виступає системним інструментом стабілізації та підтримки цифрового сектора. У короткостроковій перспективі досліджуваний механізм забезпечує: швидке реагування на потреби ринку, мобілізацію ресурсів (фінансових, освітніх, технічних), стимулювання соціально орієнтованого ІТ-підприємництва, підтримку цифрової освіти й перекваліфікації.

Відзначаємо також стратегічне значення організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в післявоєнний період як каталізатора інклюзивного зростання, технологічної модернізації економіки та засіб інтеграції постраждалих регіонів у цифровий простір України, оскільки його реалізація сприятиме відновленню людського капіталу, розширенню експортного потенціалу ІТ-індустрії, зменшенню цифрової нерівності між центром і регіонами, посиленню міжнародної конкурентоспроможності України як технологічного хабу.

Отож, організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку ІТ-індустрії може виступати не лише антикризовим інструментом у період воєнних дій, а й ключовим важелем побудови стійкої, справедливої та цифрово орієнтованої економіки в майбутньому.

Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю обґрунтування теоретичних положень і розробки прикладних рекомендацій щодо утвердження організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні, який би забезпечував інклюзивність ІТ-індустрії й на рівні політики, і на рівні практичних інструментів. Такий механізм має сприяти розвитку рівних можливостей у царині зайнятості, освіти, доступу до цифрових послуг; зменшенню цифрового розриву між регіонами та соціальними верствами.

Практична значущість дослідження полягає у формуванні теоретичного підґрунтя щодо утвердження організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні, що в майбутньому може стати основою ефективних стратегій, які, в свою чергу, можуть бути інтегровані в державну політику, освітні програми, діяльність бізнесу та громадських ініціатив.

Отож, дослідження організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії є не лише актуальним на теоретичному рівні, а й необхідним для формування справедливого, стійкого та інноваційного цифрового суспільства. Отримані результати можуть стати підґрунтям для подальших наукових пошуків і практичного впровадження інклюзивних підходів в ІТ-індустрії.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

У науковій літературі спостерігається різноманіття підходів до тлумачення поняття «механізм», що є вихідною категорією для формування організаційно-економічного механізму. Зокрема, А. Чаленко (Chalenko A. Yu., 2010) акцентує увагу на багатозначності цього терміна в економічних дослідженнях, указуючи на складність його однозначного трактування через міждисциплінарний характер. Ф. Зінов'єв (Zinoviev F., 2000) розглядає механізми господарювання як цілісну систему впливу на об'єкти управління, а О. Хринюк і М. Дергалюк (Khryniuk O. & Dergaliuk M., 2017) простежують еволюцію наукових уявлень про «організаційно-економічний механізм», підкреслюючи його функціональну природу та взаємозв'язок із соціально-економічним середовищем. Концептуальні засади механізмів управління також узагальнені в «Економічній енциклопедії» (Mochernyi S., 2000), яка подає узагальнене визначення механізмів як сукупності організаційних форм, методів і важелів впливу на економічні процеси.

У межах вивчення сутності організаційно-економічного механізму більшість науковців сходиться на його трактуванні як системи взаємопов'язаних елементів, що включають інститути, інструменти, важелі, методи та форми управлінського впливу. Наприклад, А. Гончарук (Honcharuk A., 2009) та Ю. Лисенко і П. Єгоров (Lysenko Yu. & Yehorov P., 1997) акцентують увагу на управлінській функції такого механізму в контексті підвищення ефективності діяльності підприємства. І. Верхоляд (Verkholiad I., 2012), І. Кіпіоро (Kipioro I., 2015), С. Тульчинська (Tulchynska S., 2008), О. Савченко і В. Солвійов (Savchenko O. & Soloviov V., 2013) конкретизують складові механізму відповідно до прямої діяльності (інноваційна, інвестиційна, виробнича), а також особливостей галузі. Ю. Лузан (Luzan Yu., 2011) та О. Хаєцька (Khaietska O., 2016) розглядають галузеві особливості функціонування механізмів у сільському господарстві, а Т. Кравцова (Kravtsova T., 2009) – у транспортній галузі.

Деякі автори (Szymanska V., 2016; Hrishnova O. & Vasylik O., 2008) пропонують процесний або інтегрований підхід до побудови організаційно-економічного механізму, що дозволяє врахувати динамічні зміни в зовнішньому середовищі. Незважаючи на різні методологічні підходи, спільним для більшості досліджень є сприйняття організаційно-

економічного механізму як засобу цілеспрямованого впливу на соціально-економічні об'єкти шляхом поєднання організаційних форм, економічних важелів та інституційних умов.

Водночас у проаналізованій літературі відсутні дослідження, що комплексно розглядали б організаційно-економічний механізм саме інклюзивного розвитку ІТ-індустрії, що зумовлює необхідність залучення дотичних джерел, орієнтованих на загальні принципи механізмів управління, цифрову трансформацію, економічну інклюзію, освітні та інституційні чинники.

Огляд наукових джерел, дотичних до тематики інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні, засвідчив відсутність цілісного наукового доробку, присвяченого безпосередньо формуванню організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії. Вітчизняна та зарубіжна наукова думка здебільшого зосереджена на дослідженні окремих компонентів, таких як цифрова інклюзія, освітня інклюзія, цифрова трансформація та роль ІКТ в економічному розвитку. У зв'язку з цим, літературний огляд має фрагментарний характер і базується на міждисциплінарному підході, що поєднує результати досліджень у суміжних галузях, які формують методологічне підґрунтя для подальшого системного аналізу досліджуваного механізму.

Отож, окремо виділяємо наукові праці, що стосуються інклюзивної освіти й освітньої цифровізації. Зокрема питання інклюзивності в освіті, в тому числі із застосуванням ІТ-рішень, розглядаються в працях І. Усара (Usar I., 2024), який досліджує державну політику в царині інклюзивної освіти. Колектив авторів під керівництвом С. Миронової та Л. Платаш (Myronova S. P. & Platash L. B. (Editors) (2021) у монографії здійснив комплексний аналіз інституційних і особистісних аспектів інклюзії в освітньому середовищі України. Праця Н. Мачинської, В. Бліхар і Ж. Осікович (Machynska N., Blihar V. та Osikovych Zh., 2024) акцентує увагу на викликах цифрового суспільства в царині освіти та соціального розвитку.

Ґрунтовною працею в царині дослідження цифрової інклюзії є монографія «Digital inclusion of population: economic, social, educational determinants in the COVID-19 era», у якій вітчизняні науковці Т. Васильєва, О. Круглій та Ю. Петрушенко (Vasilyeva T. et al., 2021) формують концептуальну базу для виявлення взаємозалежностей цифрової інклюзії громадян від найбільш важливих чинників впливу в умовах пандемії COVID-19. Автори також досліджують зв'язок між освітою, соціальними та економічними чинниками; аналізують тенденції цифрової інклюзії в Україні та у світі. Крім того, відзначаємо важливу роль монографії «Цифрова інклюзія та доступність: соціальна диджиталізація» Г. Давиденко (Davydenko H. (2023) у формуванні підґрунтя цього наукового дослідження. Г. Давиденко досліджує концептуальні межі цифрової інклюзії та доступності як складових соціальної диджиталізації, вивчає зокрема вплив цифрової інклюзії на суспільну інтеграцію в цифровому просторі. Також автор виокремлює особливості впливу цифровізації в соціологічному вимірі, зокрема питання впливу цифрових сервісів на рівень доступності інформації, послуг та освітніх можливостей для осіб з обмеженими можливостями, старших людей і вразливих груп. Крім того, науковець досліджує вебінклюзію як практику забезпечення інклюзивності цифрових продуктів.

Царині цифрової інклюзії також присвячено праці Л. Лігоненка (Ligonenko L., 2022), який здійснює аналіз рівня цифрових навичок населення та визначає напрями підвищення цифрової грамотності з урахуванням освітнього контексту й використання сучасних технологій; та Н. Філіпської (Filipska N., 2024), що досліджує доступ до цифрових послуг як механізм реалізації прав осіб з інвалідністю.

Дещо ближче до тематики інклюзивної економіки відносимо праці А. Крисоватого, О. Десятнюка та О. Птащенко (Krysovatyu A. I. et al., 2023), які розглядають фінансово-маркетингові фактори цифрової інклюзії, а також напруцювання Т. Хлівнюк, А. Кіріак (Khlivniuk T. & Kiriak A., 2024), які аналізують вплив інформаційно-комунікаційних технологій на розширення доступу до соціальних послуг для вразливих груп.

Тематики інклюзивної економіки та розвитку ІТ-царини стосуються зокрема дослідження І. Цимбалюк та Н. Павліхи (Tymbalyuk I. O. and Pavlikha I. O., 2023), які порушують проблематику цифрової доступності та інклюзивного розвитку ІТ-царини як елемента інклюзивного економічного зростання. Готовність страхового сектору до цифрової трансформації на мезорівні досліджують у своїй праці Mohammad O. Al-Smadi (2025). Вчені вказують, що ефективність змін, зокрема це стосується ресурсів, ІТ та когнітивної готовності, а також контекстуальні фактори – культурна, стратегічна та партнерська готовність – позитивно впливають на цифрову трансформацію.

Відзначаємо значну увагу зарубіжних науковців до питань інклюзивного розвитку ІТ-індустрії, які переважно зосереджуються на вивченні взаємозв'язку між цифровими технологіями та інклюзивним економічним розвитком. Bezhap Q., Sher T. та інші (2025) аналізують, як цифровізація сприяє економічному розвитку, підкреслюючи центральну роль цифрових технологій у структурі сучасного економічного середовища, зокрема з використанням бібліометричного аналізу літератури; визначають вплив різних цифрових технологій, включаючи штучний інтелект (ШІ), на економічний розвиток.

Інше дослідження, опубліковане Bosede N. A., Sodiq A. and Biyase M. (2023), вивчає вплив інституційної якості та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на інклюзивне зростання, досліджує вплив індексу якості установ (IQI) та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на інклюзивне зростання, використовуючи дані зі 193 країн за період із 2010 по 2019 рік. Результати дозволяють зробити висновки, що інституційна якість та ІКТ мають позитивний вплив на інклюзивне зростання в країнах із високим і середнім рівнем доходу.

Віддаючи належне існуючим науковим напрацюванням у досліджуваній тематиці, відзначаємо відсутність цілісного наукового доробку, присвяченого організаційно-економічному механізмові саме інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні, що обумовлює обмежену кількість фахових джерел, які б комплексно розглядали й сам механізм, і його структурні компоненти в системному контексті; саме тому бачимо потребу комплексного дослідження сутності та складових елементів організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою цього наукового дослідження є обґрунтування теоретичних положень і розробка прикладних рекомендацій щодо впровадження організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні. Для досягнення поставленої мети були сформульовані та виконані такі завдання:

- узагальнити теоретичні підходи до тлумачення категорії «механізм» і поняття «організаційно-економічний механізм»;
- обґрунтувати сутність поняття «організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку ІТ-індустрії»;
- виокремити структурні компоненти організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії;
- обґрунтувати ключові принципи функціонування організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії;
- сформулювати низку практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії.

МЕТОДИ

У межах дослідження було застосовано комплекс загальнонаукових, економічних і спеціалізованих методів, які забезпечили глибоке осмислення об'єкта вивчення, системний аналіз структури та функціонування організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії.

Метод аналізу та синтезу – використано для декомпозиції складових механізму (нормативної, інституційної, фінансової, освітньої та інфраструктурної) й подальшої інтеграції в єдину систему. Системний підхід – дозволив розглянути інклюзивний розвиток як багатоглибе явище, що охоплює соціальні, економічні, управлінські й технологічні аспекти, а також визначити взаємозв'язки між складовими елементами досліджуваного механізму.

Метод порівняння застосовано з метою аналізу різних наукових трактувань і підходів до визначення категорій «механізм» і поняття «організаційно-економічний механізм».

Логічний метод у поєднанні з методом наукових узагальнень було використано для формулювання авторського бачення змісту поняття «організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку ІТ-індустрії» та обґрунтування відповідних теоретичних висновків. Застосування зазначеного методичного апарату дозволило досягти поставленої мети.

РЕЗУЛЬТАТИ

Трактування поняття «механізм» має галузеву специфіку: у технічних науках воно ґрунтується переважно на ресурсному підході, а в економічній сфері домінують системний і процесний підходи. У межах системного підходу механізм розглядають як упорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують функціонування певної системи або визначають порядок здійснення тієї чи іншої діяльності. У свою чергу, процесний підхід акцентує увагу на динамічному аспекті – сукупності ресурсів, їх поєднанні, стадійності економічного процесу, формуванні послідовності завдань, а також на використанні інструментів, методів і алгоритмів впливу на економічні явища.

Водночас, незважаючи на очевидну складність і багатоелементність механізму, ключовим чинником його функціонування є постійний процес, що супроводжує реалізацію визначених функцій. Цей процес має бути ресурсно забезпеченим, оскільки саме ресурси дозволяють досягати цільових результатів.

Уточнення сутності терміна «механізм» створює основу для глибшого розуміння організаційно-економічного механізму. Хоча цей термін широко вживають у науковій літературі, єдиного підходу до його визначення поки що не вироблено.

Низка науковців, які дотримуються системного підходу, розглядає організаційно-економічний механізм як систему, що забезпечує впорядкування дій суб'єктів господарювання. Наприклад, Ф. Зінов'єв (Zinoviev F., 2000) поділяє організаційно-економічний механізм на дві складові – організаційну та економічну. На його думку, перша охоплює організаційно-технологічні способи ведення господарської діяльності, що базуються на ринкових принципах (договірні відносини, комерційний інтерес, самостійність тощо), а друга включає інструменти економічного впливу – систему стимулювання, ціноутворення, економічні санкції, нормативну базу та ін.

Ю. Лисенко та П. Єгорова (Lysenko Yu. & Yehorova P., 1997) підкреслюють трансформаційну природу механізму, трактуючи його як систему формування цілей і стимулів, що забезпечує перетворення суспільних потреб на виробничі процеси для задоволення попиту. Подібну інтерпретацію пропонує Т. Кравцова (Kravtsova T., 2009), наголошуючи на ролі організаційно-економічного механізму як активної складової системи управління, що впливає на результати діяльності через вплив на ключові фактори.

А. Гончарук (Honcharuk A., 2009) характеризує механізм як систему методів, інструментів, організаційних структур і їхніх взаємозв'язків, що визначають управлінські процеси. О. Хаєцька (Khaietska O., 2016) підкреслює його функціональну спрямованість, визначаючи механізм як систему організаційних та економічних важелів, що впливають на функціонування підприємств і галузей із метою підвищення ефективності.

У свою чергу, О. Василик і О. Грішнова (Hrishnova O. & Vasylik O., 2008) наголошують на інтегративному характері механізму, вважаючи його цілісною системою елементів організаційного й економічного впливу на управлінський процес, що спрямована на досягнення результатів через взаємодію складових. С. Тульчинська розширює це розуміння, описуючи організаційно-економічний механізм як систему, що охоплює й загальні, і специфічні елементи державного впливу на різних рівнях управління – від загальнодержавного до мікрорівня – із метою формування ефективного економічного середовища.

Ю. Лузан (Luzan Yu., 2011), аналізуючи макроекономічний вимір, наголошує на ролі об'єктивних законів, які реалізуються в рамках суб'єктивної людської діяльності, а організаційно-економічний механізм при цьому постає способом забезпечення цієї реалізації. Схожої думки дотримується В. Шиманська (Szymanska V., 2016), яка розглядає механізм як набір «правил гри» для суб'єктів господарювання. Водночас авторка вважає, що дія механізму поширюється також на надбудовні відносини – політичні, морально-етичні, ідеологічні тощо, з чим не всі дослідники погоджуються.

О. Савченко та В. Соловйов (Savchenko O. & Soloviov V., 2013) розглядають організаційно-економічний механізм як частину ширшої системи господарювання, яка поєднує організаційний і економічний компоненти в рамках національного господарства певного історичного періоду.

У свою чергу, О. Хринюк і М. Дергалюк (Khryniuk O. & Dergaliuk M., 2017) пропонують комплексне визначення організаційно-економічного механізму як динамічної сукупності елементів організаційного й економічного змісту (суб'єкти, об'єкти, методи, інструменти, важелі тощо), які перебувають у постійній взаємодії на різних рівнях економіки (макро-, мезо-, мікро-) й забезпечують адаптивне реагування системи на змінні зовнішні та внутрішні умови.

Отже, більшість дослідників розглядає організаційно-економічний механізм як складну, динамічну, інтегровану систему впливу на господарські процеси, що функціонує через поєднання організаційних структур, економічних важелів і методів управління з метою досягнення ефективного функціонування соціально-економічних систем.

Продовжуючи дослідження організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-царини, розглянемо детальніше наукові підходи щодо визначення сутності дотичних понять «інклюдія», «інклюдивний розвиток», «інклюдивний розвиток ІТ-індустрії».

З економічного погляду інклюдія сприяє розширенню ринку праці, збільшенню продуктивності та інноваційності. Відзначають також потребу залучення різноманітних галузей економіки, не обмежуючись виключно високотехнологічними секторами, щоб забезпечити інклюдивний розвиток, зокрема в галузі інфраструктури, яку варто розгля-

дати як необхідну умову для досягнення інклюзивного розвитку. Науковий підхід, що передбачає інклюзивний розвиток, має стратегічне значення, оскільки зосереджений на створенні продуктивної зайнятості як засобу зменшення соціальних відмінностей за рівнем доходів і підвищення якості життя менш забезпечених верств населення. Застосування такого підходу дозволяє підтримувати екологічну стійкість і здоровий стан суспільства, що виправдовує витрати й зусилля, вкладені в забезпечення інклюзивності (Tymbalyuk I. O. and Pavlikha I. O., 2023). Інклюзія є не лише моральним і соціальним імперативом, а й важливим фактором економічного розвитку, що сприяє створенню більш справедливого, стійкого та процвітаючого суспільства, а інклюзивний розвиток можна розглядати як модель соціально-економічного зростання, орієнтовану на забезпечення рівних можливостей і справедливого розподілу благ для всіх членів суспільства. На відміну від традиційних моделей, що акцентують увагу на кількісних показниках зростання, інклюзивний розвиток фокусується на якості життя, соціальному вирівнюванні та стійкості.

Інклюзивний розвиток має важливу соціальну складову, оскільки сприяє покращенню життя найбільш вразливих людей, об'єднань і країн; екологічну складову, яка обумовлена тим, що незахищені групи населення залежать від змін у їхньому середовищі та екосистемі послуг і є вразливими до них; реляційну складову, що передбачає розв'язання структурних причин (політична ситуація в країні, рівень бідності та екстерналізація навколишнього середовища (Kozhina A. V., 2018).

У сучасному світі інклюзивний розвиток проявляється через: освіту (забезпечення доступу до якісної освіти для всіх, включаючи вразливі групи населення); охорону здоров'я (гарантія базових медичних послуг усім верствам суспільства); економіку (створення робочих місць та умов для підприємництва); інфраструктуру (розвиток доступної та безпечної інфраструктури, що враховує потреби всіх громадян).

Організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку IT-індустрії – це сукупність методів, інструментів, підсистем і структур, що реалізується на основі принципів доступності, соціальної справедливості, соціального партнерства, системності, інноваційності, ефективності, адаптивності та прозорості, і має на меті забезпечення рівного доступу різних груп населення до можливостей, які надають інформаційні технології. Цей механізм сприяє інтеграції вразливих груп до IT-індустрії, забезпечуючи їхню участь у цифровій економіці (Рис. 1).

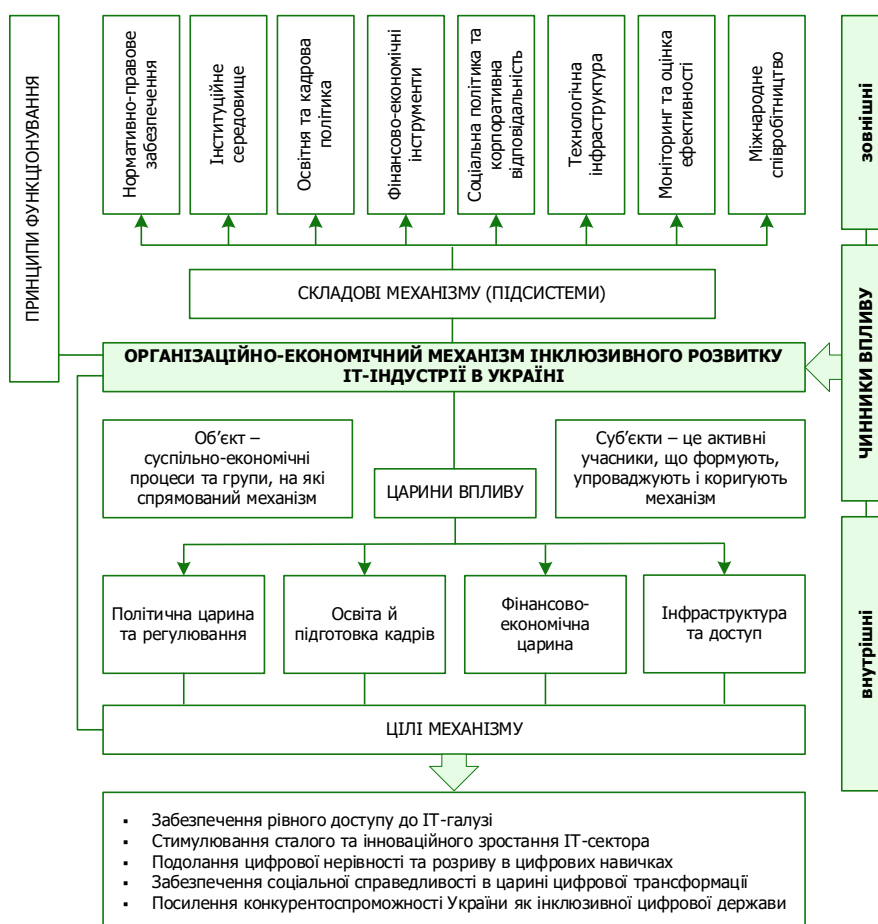

Рис. 1. Структурні компоненти організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку IT-індустрії в Україні.

Досліджуючи організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні, важливо чітко визначити цільові групи впровадження інклюзивних ініціатив. Першочергово до таких груп належать особи з інвалідністю, проте значна частина сучасних наукових підходів розширює концепцію інклюзивності, включаючи до цільової аудиторії також тих, хто виховує дітей з інвалідністю; людей похилого віку, осіб із низьким рівнем доходу, внутрішньо переміщених осіб та інші соціально вразливі категорії населення.

Під об'єктом досліджуваного механізму розуміємо те, на що спрямована його дія й що зазнає змін у процесі інклюзивного розвитку. Залежно від царини впливу об'єкти можна класифікувати за такими напрямками:

- політична царина та регулювання: сукупність норм, стандартів, правил і політик, які забезпечують інклюзивність, зокрема стандарти доступності ДСТУ/ISO; державні програми, такі як «Дія», а також податкові пільги, що стимулюють упровадження інклюзивних практик;
- царина освіти та підготовки кадрів: охоплює індивідів і групи, які отримують доступ або потребують доступу до цифрових технологій і можливостей, зокрема осіб з інвалідністю, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, молодь із регіонів;
- царина інфраструктури та доступу: включає продукти й сервіси, що забезпечують підвищену доступність, зокрема інклюзивні вебсайти, застосунки з адаптивним дизайном, а також допоміжне програмне забезпечення (assistive software);
- фінансово-економічна царина: стосується ринків праці та послуг ІТ-сектора, де формуються безбар'єрні умови, такі як відкритий доступ до вакансій, платформи фрилансу, аутсорсингові команди та ІТ-кластери.

Такий комплексний поділ об'єктів досліджуваного механізму дозволяє розглянути інклюзивний розвиток ІТ-індустрії як багатогранний процес, що охоплює й нормативно-правове забезпечення, і практичне застосування інноваційних технологій і соціально-економічних інструментів для розширення доступу та участі різних категорій населення в цифровій економіці. Під суб'єктами організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії маємо на увазі активних учасників, що формують, упроваджують і коригують механізм (чинять чи можуть чинити на нього вплив) (Табл. 1).

Таблиця 1. Характеристика суб'єктів організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії й типових інструментів впливу та регулювання. (Джерело: складено автором)

Категорія	Роль у механізмі	Типові інструменти
Органи державної влади та органи місцевого самоврядування	Формування політики, законодавства, стимулів	податкові пільги, грантові програми, стандарти доступності
Бізнес (ІТ-компанії, стартапи, кластери)	Інтеграція інклюзивних практик у продукти й HR-політику	універсальний дизайн інтерфейсів сайтів, програм, платформ; робочі місця, які передбачають можливість працювати віддалено; коворкінгові інкубатори
Інвестори та донори	Фінансування інклюзивних ініціатив	імпакт-інвестиції, венчурні гранти
Освітні заклади та платформи	Підготовка кадрів, підвищення цифрових навичок	інклюзивні навчальні матеріали, доступні онлайн-курси
Неурядові та громадські організації	Моніторинг, адвокація, фідбек від користувачів	опитування, кампанії з підвищення обізнаності
Міжнародні організації	Методична підтримка, стандарти, гранти	програми USAID, UNDP, Єврокомісії
Користувацькі й професійні спільноти	Соціалізація, підтримка, тестування доступності	хакатони, відкриті проекти

У межах функціонування організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії об'єкти й суб'єкти взаємодіють на основі складної системи горизонтальних і вертикальних зв'язків, реалізуючи ключові функції планування, мобілізації ресурсів, мотивації, координації, контролю та соціалізації. На етапі планування держава та бізнес-структури можуть формувати стратегію інклюзивного розвитку ІТ-індустрії з урахуванням потреб вразливих соціальних груп і поточних викликів ринку праці. Під час мобілізації ресурсів інвестори та донорські організації забезпечують фінансування, освітні заклади готують відповідний людський капітал, що включає осіб із соціально вразливих категорій. Функцію мотивації реалізують через надання податкових пільг, грантових програм та інших стимулів, що заохочують бізнес розробляти інклюзивні продукти й наймати різноманітні команди. Координація дій суб'єктів механізму відбувається через діяльність міжсекторальних рад, ІТ-кластерів і партнерств. Контроль та ада-

птація реалізують державні структури шляхом моніторингу результатів, збору зворотного зв'язку від об'єкта та перегляду політик відповідно до виявлених потреб. Соціалізація передбачає включення вразливих груп у цифрову екосистему через підтримку користувачьких спільнот, менторські програми та ініціативи підтримки.

Продовжуючи розкривати сутність механізму інклюзивного розвитку IT-індустрії через дослідження його структурних елементів, важливо визначити роль держави як одного з найважливіших суб'єктів досліджуваного механізму, що бере участь у його функціонуванні. В умовах соціально-економічної трансформації, зумовленої збройною агресією РФ проти України, саме держава виступає ключовим суб'єктом, що формує умови для рівного доступу до цифрових ресурсів. Вона діє як регулятор, інвестор, освітній провайдер і координатор. Зокрема, нормативно-правове забезпечення реалізують через Національну економічну стратегію до 2030 року, яка передбачає розвиток цифрової економіки, підтримку інновацій, зростання людського капіталу (National Economic Strategy for the period until 2030, 2021). Освітні ініціативи, орієнтовані на підвищення цифрової грамотності, забезпечення інклюзивного доступу до IT-освіти, професійної перепідготовки й модернізації навчальних програм, є ще однією важливою ланкою механізму. В умовах воєнного часу особливої актуальності набувають дистанційні й гібридні форми навчання, забезпечення доступу до інтернету й адаптованого програмного забезпечення, що сприяє зростанню освітньої доступності.

Перспективним напрямом розвитку є створення за державної підтримки цифрових освітніх і наукових платформ, які об'єднують ресурси закладів вищої освіти (Usar I. I., 2024). Це відкриває нові можливості для інтеграції в глобальну цифрову екосистему навіть у період нестабільності.

Окрему роль відіграє державна фінансова підтримка, яку реалізують через податкові пільги, грантові програми, цільові інвестиції в стартапи та інноваційні кластери. Це стимулює зростання бізнесу, створення інклюзивних продуктів і залучення інвестицій до сектора.

Суттєвим напрямом державного сприяння впровадженню організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку IT-царини в Україні є цифровізація публічних послуг, зокрема через комплекс програмних засобів «Дія», що забезпечує рівний доступ громадян до державних сервісів у цифровому форматі. Така цифрова трансформація є не лише інструментом модернізації, але й засобом соціальної інтеграції вразливих груп населення.

Крім того, держава інвестує в розвиток цифрової інфраструктури, зокрема розширення широкопasmового інтернету й створення центрів обробки публічних даних, що є передумовою інклюзивного доступу до цифрових ресурсів для мешканців віддалених регіонів.

Отже, державне регулювання не лише виступає зовнішнім фактором, а є невід'ємною складовою досліджуваного механізму інклюзивного розвитку IT-індустрії. Його ефективність залежить від здатності адаптуватися до викликів ринку, узгоджувати інтереси суб'єктів та оперативно відповідати на запити об'єкта. В умовах війни та післявоєнної відбудови України державна підтримка гратиме критично важливу роль у створенні інклюзивного цифрового середовища, що забезпечить доступність технологій для всіх категорій населення.

Організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку IT-індустрії вирізняється низкою ключових особливостей, що зумовлюють його ефективність в умовах постійної трансформації соціального, технологічного та економічного середовищ. Серед основних характеристик цього механізму виокремлюємо:

гнучкість та адаптивність, що проявляються в спроможності механізму оперативно реагувати на динамічні зміни цифрового середовища, соціальні виклики (зокрема пов'язані з війною, переміщенням населення, нерівністю доступу до ресурсів) і технологічні інновації. Це передбачає періодичну ревізію політик, інструментів і стратегій у відповідь на зміни ринку, потреб цільових груп і соціально-політичного контексту;

багаторівневість, яка відображає координацію між різними рівнями управління – від національного до місцевого, та забезпечує ефективне поєднання стратегічного бачення державної політики з практичними ініціативами громад, IT-кластерів, освітніх інституцій і бізнес-структур;

партнерство як інтегрована взаємодія державного сектора, приватного бізнесу, закладів освіти, наукових установ, донорських організацій і громадянського суспільства. Така модель забезпечує розподіл відповідальності, синергію ресурсів і формування спільних цілей у царині інклюзивного цифрового розвитку.

Із позицій системного підходу, організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку IT-індустрії доцільно розглядати як цілісну сукупність взаємопов'язаних підсистем, кожна з яких виконує специфічні функції та взаємодіє із зовнішнім середовищем. До ключових підсистем механізму відносимо:

- *нормативно-правове забезпечення.* Формування інклюзивної ІТ-індустрії неможливе без відповідної законодавчої бази. Це включає розробку та впровадження законів і нормативних актів, що забезпечують права та можливості для всіх громадян у царині інформаційних технологій. Приклади таких документів можуть включати закони про доступність цифрових ресурсів для людей з обмеженими можливостями, нормативи щодо рівного доступу до ІТ-освіти й т.д.;
- *інституційне середовище.* Інституційне середовище включає організації та структури, що сприяють інклюзивному розвитку ІТ-сектора. Це можуть бути державні органи, освітні установи, неурядові організації та приватні компанії, які працюють у напрямі розширення доступу до ІТ для різних груп населення. Співпраця між цими інституціями забезпечує ефективну реалізацію інклюзивних ініціатив;
- *фінансово-економічні інструменти.* Фінансові механізми відіграють ключову роль у підтримці інклюзивних проєктів у ІТ-царині. Це може включати державні субсидії, гранти, податкові пільги для компаній, що впроваджують інклюзивні практики, а також фінансування освітніх програм для вразливих груп населення. Ефективний розподіл фінансових ресурсів сприяє стійкому розвитку інклюзивної ІТ-індустрії.
- *освітня та кадрова політика.* Освіта є фундаментом формування інклюзивного ІТ-сектора. Розробка та впровадження освітніх програм, орієнтованих на потреби різних соціальних груп, забезпечує підготовку кваліфікованих фахівців. Особливу увагу приділяють створенню умов навчання людей з обмеженими можливостями, жінок, представників етнічних меншин та інших уразливих груп;
- *технологічна інфраструктура.* Розвиток технологічної інфраструктури включає забезпечення доступу до інтернету, створення доступних цифрових платформ і сервісів, а також упровадження технологій, що враховують потреби різних користувачів. Це сприяє усуненню цифрової нерівності та розширює можливості для участі всіх громадян у цифровій економіці;
- *соціальна політика та корпоративна відповідальність.* Соціальна політика та корпоративна відповідальність компаній відіграють важливу роль у просуванні інклюзивних практик. Це включає розробку програм із працевлаштування вразливих груп, створення інклюзивної корпоративної культури, а також участь у соціальних проєктах, спрямованих на розширення доступу до ІТ;
- *моніторинг та оцінка ефективності.* Для забезпечення ефективності інклюзивних ініціатив потрібне впровадження систем моніторингу та оцінки. Це дозволяє відстежувати прогрес, виявляти проблеми та коригувати стратегії розвитку. Використання кількісних і якісних показників сприяє об'єктивній оцінці результатів і підвищує прозорість процесів;
- *міжнародне співробітництво.* Міжнародне співробітництво сприяє обмінові досвідом і найкращими практиками в галузі інклюзивного розвитку ІТ-індустрії. Участь у міжнародних проєктах, конференціях та ініціативах дозволяє адаптувати успішні моделі та підходи, а також залучати додаткові ресурси для реалізації інклюзивних програм.

Отож, авторська позиція полягає в тому, що організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку ІТ-індустрії варто розглядати як системне утворення, що складається із взаємопов'язаних елементів, інструментів і суб'єктів, діяльність яких спрямована на забезпечення рівного доступу до ІТ-ресурсів і можливостей для всіх соціальних груп, включаючи осіб із інвалідністю, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, людей похилого віку та інші вразливі категорії. Ефективне функціонування цього механізму ґрунтується на системі принципів, частина з яких є спільними для загального організаційно-економічного механізму розвитку, а друга частина – специфічними, оскільки стосуються інклюзивного розвитку саме ІТ-індустрії та цифрового середовища.

Загальносистемні принципи, які знайшли відображення в класичних дослідженнях організаційно-економічних механізмів (Дем'яненко, 2005; Кузьмін & Мельник, 2010; Шевчук, 2017), включають:

- системність – забезпечення узгодженості дій усіх підсистем та елементів механізму;
- економічну ефективність – раціональне використання ресурсів із максимізацією соціально-економічного результату;
- гнучкість та адаптивність – спроможність оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища;
- прозорість і підзвітність – забезпечення відкритості процесів і доступу до інформації для стейкхолдерів;
- партнерство – інтеграцію зусиль держави, бізнесу, науки, освіти й громадськості.

У контексті розробки механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії доцільним є виокремлення додаткових принципів, що конкретизують соціально орієнтований характер механізму. До них доцільно віднести:

- принцип доступності – гарантію фізичного, технологічного та інформаційного доступу до ІТ для всіх груп населення з урахуванням особливих потреб (Borg & Östergren, 2015);
- соціальну справедливість – урахування інтересів соціально вразливих груп при ухваленні управлінських рішень, формуванні цифрової інфраструктури та ринку праці (Sen, 1999; Rawls, 1971);
- інноваційність – постійне оновлення підходів, сервісів і технологій у відповідь на потреби інклюзивності;
- орієнтацію на цифрову рівність – усунення цифрового розриву через інклюзивну освіту, стимулювання участі в цифровій економіці та розвиток цифрових компетентностей (van Dijk, 2020).

Отже, спираючись на загальноприйняті принципи функціонування організаційно-економічного механізму та доповнюючи їх специфічними орієнтирами соціальної інклюзії, запропоновано виокремлювати перелічені нижче принципи, що формують ціннісно-нормативний базис для впровадження організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні.

Принцип доступності й цифрової рівності передбачає створення умов, за яких усі громадяни, незалежно від фізичних можливостей, соціального статусу чи місця проживання, мають рівний доступ до ІТ-ресурсів. Наприклад, програма «Дія» дає можливість отримувати державні послуги онлайн, що особливо важливо для людей з обмеженими можливостями та мешканців віддалених регіонів (Diya. Government services online, 2025).

Принцип соціальної справедливості спрямований на забезпечення рівних можливостей для всіх соціальних груп у царині ІТ. Зокрема, ініціативи, спрямовані на залучення жінок до ІТ-індустрії, сприяють підвищенню гендерної рівності. Наприклад, проекти, що підтримують дівчат у здобутті ІТ-освіти та розвиткові кар'єри в цій галузі, активно реалізують в Україні (UNICEF Ukraine, 2025).

Ефективне функціонування механізму можливе лише за умови співпраці між державними органами, бізнесом, освітніми установами та громадськими організаціями. Саме в цьому й полягає *принцип партнерства*.

Принцип інноваційності ґрунтується на спрямуванні інклюзивного розвитку ІТ-індустрії до впровадження новітніх технологій, які враховують потреби різних користувачів. Наприклад, використання штучного інтелекту для створення адаптивних інтерфейсів сприяє підвищенню доступності цифрових продуктів для людей з обмеженими можливостями.

Принцип системності передбачає, що всі елементи механізму повинні діяти узгоджено та взаємодоповнювати один одного. Це означає, що нормативно-правова база, інституційна складова, інструменти, методи та важелі впливу, а також освітні програми мають бути інтегровані в єдину систему, спрямовану на досягнення інклюзивного розвитку.

Принцип економічної ефективності – інклюзивні ініціативи в ІТ-царині повинні не лише сприяти соціальній справедливості, а й бути економічно доцільними. Наприклад, залучення нових груп населення до ІТ-індустрії може сприяти зростанню економіки та створенню нових робочих місць, а отже, зростанню податкових надходжень.

Механізм повинен бути здатний швидко реагувати на зміни в технологічному середовищі та соціальних потребах, що й передбачає *принцип гнучкості й адаптивності*. Це означає, що програми мають бути адаптивними та оновлюватися відповідно до нових викликів.

Принцип прозорості й підзвітності означає, що всі дії в рамках механізму повинні бути відкриті для громадськості та піддаватися контролю. Це сприяє підвищенню довіри до інституцій і забезпечує ефективне використання ресурсів.

Ці принципи формують основу для впровадження досліджуваного механізму для створення інклюзивної ІТ-індустрії, яка сприятиме соціальній справедливості, економічному зростанню й технологічному розвитку.

Цілі організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії формуємо відповідно до сучасних викликів цифрової трансформації, необхідності соціального залучення та прагнення до сталого зростання. Основними цілями функціонування цього механізму є:

- забезпечення рівного доступу до ІТ-царини – створення передумов для активного залучення представників соціально вразливих груп (осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, учасників бойових дій, жінок, молоді з регіонів з обмеженим доступом до освітніх ресурсів) до участі в цифровій економіці. Реалізація цієї мети передбачає подолання системних бар'єрів, що обмежують доступ до цифрових знань, навичок та інфраструктури (Borg & Östergren, 2015; van Dijk, 2020);

- стимулювання сталого та інноваційного розвитку ІТ-сектора – розширення кадрового потенціалу за рахунок інклюзивної освітньої політики, програм професійної перекваліфікації, запровадження форматів гнучкої, дистанційної та проєктної зайнятості. Такий підхід не лише забезпечує соціальну відповідальність бізнесу, а й сприяє диверсифікації ІТ-ринку (Sen, 1999);
- подолання цифрової нерівності та дефіциту цифрових компетенцій – розвиток доступної цифрової інфраструктури, поширення базової та професійної цифрової грамотності, впровадження адаптивних (assistive) технологій і сервісів для забезпечення повноцінної участі в цифровому середовищі. Ця мета узгоджується з пріоритетами ООН у царині Цілей сталого розвитку (ЦСР), зокрема ЦСР № 4 (якісна освіта) та ЦСР № 10 (зменшення нерівності);
- інституціоналізація принципів соціальної справедливості в цифровій трансформації – розвиток нормативного, етичного та практичного забезпечення інклюзивності ІТ-простору, впровадження людиноцентричних і доступних цифрових рішень, що відповідають принципам етики, прав людини та соціальної відповідальності (Rawls, 1971; Floridi, 2020);
- посилення міжнародної конкурентоспроможності України як цифрової держави з інклюзивною моделлю розвитку – просування іміджу України як країни, що реалізує концепцію «ІТ для всіх», з опорою на принципи ESG (Environmental, Social, Governance), цифрових прав, відкритих інновацій і глобальної партнерської взаємодії. Такий підхід дозволяє поєднати соціальні, економічні та репутаційні ефекти цифрової трансформації.

Оскільки організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку ІТ-індустрії залишається недостатньо дослідженим у науковій літературі, у цій роботі функціональне наповнення механізму визначаємо, ґрунтуючись на загальновідомих наукових підходах до визначення типових функцій організаційно-економічних механізмів, які розглядають такі дослідники, як О. Амоша (Amosha O. I., 2019), С. Герасимчук (Gerasymchuk S. A., 2020), О. Кузьмін і П. Гудзь (Kuzmin O. Y. & Hudzi P. O., 2016), І. Репіна (Repina I. M., 2017), а також з урахуванням сучасних підходів до формування механізмів інноваційного та інклюзивного розвитку (Mazzucato, 2018; UNDP, 2020; World Bank, 2022). Зокрема, враховано підходи до функцій механізмів управління соціально-економічним розвитком (планування, координація, мотивація, моніторинг тощо), функціонального забезпечення державної політики, а також принципи адаптивного управління в інноваційній царині.

З урахуванням специфіки інклюзивного підходу в ІТ-царині, пропонуємо виокремлювати функції організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії, перелічені нижче.

1. Функція планування та формування політики інклюзивного розвитку:
 - визначення стратегічних цілей, пріоритетів і завдань у царині цифрової інклюзії;
 - розробка нормативно-правових документів, стандартів доступності, національних і регіональних програм;
 - створення «дорожніх карт» інклюзивної цифрової трансформації з чітко окресленими етапами та показниками.
2. Функція мобілізації ресурсів:
 - залучення фінансових, людських, інформаційних, інституційних і технологічних ресурсів на принципах багатостороннього партнерства (Amosha, 2019; UNDP, 2020);
 - активізація участі зацікавлених сторін – державних органів, приватного бізнесу, освітніх установ, міжнародних організацій і донорів.
3. Функція мотивації учасників:
 - розробка системи економічних і репутаційних стимулів для суб'єктів ІТ-ринку щодо впровадження інклюзивних рішень (Mazzucato, 2018; Kuzmin & Hudzi, 2016);
 - стимулювання представників вразливих груп до включення в ІТ-царину через програми навчання, стипендії, менторські ініціативи та формування позитивного іміджу інклюзивної участі як конкурентної переваги.
4. Функція координації взаємодії між суб'єктами:
 - забезпечення інтеграції дій між державними інституціями, бізнесом, академічним і громадським секторами (Repina, 2017);
 - створення інституційних майданчиків для співпраці: інклюзивних ІТ-кластерів, регіональних рад із цифрової інклюзії;

- розбудова єдиного інформаційного простору з питань інклюзивного розвитку в ІТ.
5. Функція контролю й моніторингу реалізації інклюзивної політики:
- системна оцінка ефективності програм, ініціатив і проєктів (World Bank, 2022);
 - відстеження динаміки показників: доступу до ІТ, участі вразливих груп, цифрової грамотності тощо;
 - використання ключових показників ефективності й індикаторів інклюзивного зростання.
6. Функція адаптації та інституційного навчання:
- гнучке оновлення політик та інструментів на основі зворотного зв'язку та даних моніторингу;
 - інституціоналізація механізмів навчання, обміну досвідом та best practices;
 - урахування змін у технологіях, структурі ринку праці та соціальному середовищі.
7. Функція соціалізації та інклюзивної інтеграції:
- інтеграція представників соціально вразливих груп до цифрової економіки;
 - формування інклюзивного цифрового середовища – й у царині розробки, і в корпоративній культурі;
 - підтримка цифрової ідентичності, громадянської активності й соціальної самореалізації (Gerasymchuk, 2020; UNDP, 2020).

Вивчаючи чинники, що впливають на функціонування організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні, доцільно здійснити їх класифікацію на зовнішні (макрорівень) та внутрішні (мікрорівень).

Зовнішні чинники охоплюють ті впливи, що виникають поза межами самого механізму, але суттєво впливають на його дієвість. До цієї групи відносимо: політико-інституційні фактори (динаміка нормативно-правової бази, державна політика в царині цифрової інклюзії, імплементація міжнародних стандартів і угод); економічні умови (рівень розвитку економіки, стабільність ІТ-ринку, інвестиційна привабливість цифрових проєктів, доступність фінансування, технічних засобів і послуг); соціально-демографічну ситуацію (ступінь нерівності в суспільстві, вікова, гендерна, територіальна структура населення, рівень добробуту й цифрових навичок); технологічне середовище (стан інтернет-інфраструктури, поширення інклюзивних технологій, наявність програм підтримки EdTech, GovTech, штучного інтелекту); глобальні виклики й тренди (збройні конфлікти, пандемії, енергетичні кризи, релокація ІТ-бізнесу, трудова міграція).

Внутрішні чинники відображають особливості самої системи управління механізмом, зумовлені організаційними, ресурсними та кадровими характеристиками, зокрема такі: рівень координації дій між ключовими суб'єктами (державними структурами, бізнесом, освітнім сектором, громадянським суспільством); наявність і ефективність механізмів спільного управління, зворотного зв'язку та моніторингу результатів; кадровий потенціал (кваліфікація управлінців, виконавців, експертів); прозорість і доступність процедур участі в грантових та інвестиційних програмах; сталість і обґрунтованість фінансування інклюзивних ініціатив, а також раціональність розподілу ресурсів; здатність системи до технологічної адаптації, наявність внутрішніх цифрових сервісів з інклюзивним функціоналом; організаційна культура, орієнтована на відкритість, соціальну відповідальність і підтримку різноманітності в команді.

Отже, урахування зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на досліджуваний механізм дозволяє сформувати стратегічне й операційне середовище для впровадження механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії, впливаючи на його стійкість, гнучкість і результативність.

У межах цього дослідження приділимо увагу моніторингові та оцінці ефективності як складовим організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії. Ми свідомо виокремлюємо ці функції, оскільки саме вони забезпечують безперервний зворотний зв'язок між метою, ресурсами та результатами впровадження інклюзивних практик, а отже – є критичними для впровадження, адаптації, корекції та сталого вдосконалення механізму.

Моніторинг у цьому контексті розглядаємо не лише як технічний інструмент контролю, а як стратегічну функцію, що дозволяє комплексно оцінювати стан інклюзії в ІТ-індустрії, визначати прогалини, моделювати ризики, забезпечувати прозорість і підзвітність учасників процесу. Його значення зростає в умовах швидкоплинних технологічних змін і трансформації ринку праці, коли своєчасна аналітика стає запорукою ефективного управління (OECD, 2021).

Міжнародні практики демонструють багатогранність підходів до моніторингу інклюзивного розвитку. Так, ООН через Департамент економічних і соціальних справ (UNDESA) формує принципи оцінки з урахуванням потреб осіб з інвалідністю (UNDESA, 2023). Світовий банк застосовує інструмент SiAT (Social Inclusion Assessment Tool), який дозволяє оцінити інтеграцію інклюзії в політики та проєкти (World Bank Group, 2018). Європейська комісія, у свою чергу,

розробила специфічні індикатори для моніторингу реалізації Стратегії з прав осіб з інвалідністю (European Commission, 2021). Також слід згадати Індекс інклюзивного розвитку (Inclusive Development Index, IDI), який пропонує збалансовану оцінку інклюзії, інноваційності й соціальної сталості (World Economic Forum, 2018), та рамку GDEIB (Global Diversity, Equity & Inclusion Benchmarks), яка надає комплексний інструментарій для оцінювання управлінських практик у царині різноманіття та інклюзії (GDEIB, 2025).

Водночас у національному правовому полі України відсутні чітко структуровані методики оцінювання рівня інклюзивного розвитку, що ускладнює процеси моніторингу впровадження досліджуваного механізму, враховуючи специфіку цифрової економіки та IT-галузі. Це ускладнює об'єктивне вимірювання результативності впроваджених заходів, а також стримує ефективне ресурсне планування та залучення інвестицій під інклюзивні проекти.

На основі аналізу міжнародного досвіду та перспектив його впровадження в українському контексті запропоновано авторську концепцію моніторингу впровадження та реалізації організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку IT-індустрії, що складається з чотирьох послідовних етапів:

1. **Планування та розробка індикаторів.** Передбачає визначення стратегічних цілей оцінювання інклюзії та формування релевантних індикаторів (наприклад, кількість адаптивних IT-рішень, рівень доступності IT-продуктів, відсоток працевлаштування вразливих груп у галузі). Акцент робиться на якісних і кількісних показниках інклюзії в IT-індустрії.
2. **Збирання та аналіз даних.** Здійснюється шляхом соціологічних опитувань, звітів компаній, відкритих даних, статистичних баз, цифрових трекерів доступності із забезпеченням репрезентативності різних груп населення та регіональних розрізів.
3. **Оцінка та звітування.** Реалізується на основі порівняння даних з еталонними значеннями або нормативними критеріями. Особливу увагу пропонуємо приділити динаміці змін у середньостроковому періоді, гендерному аналізу, а також відображенню досягнутих результатів у формі відкритих звітів.
4. **Упровадження змін.** За результатами оцінки пропонуємо адаптацію політик, стратегій, ресурсних потоків. Доцільним є створення національного хабу інклюзивного цифрового моніторингу – платформи збирання, обробки та публічного представлення даних про рівень інклюзії в IT.

Авторська новизна пропозицій полягає у включенні механізмів зворотного зв'язку, міжсекторальної координації, диференціації індикаторів за типами цифрової діяльності, а також адаптації існуючих міжнародних методик до умов цифрової трансформації в Україні. Такий підхід дозволяє формувати системне бачення інклюзивного розвитку IT-індустрії як складової стратегії національного зростання.

ДИСКУСІЯ

Результати проведеного дослідження дозволяють обґрунтувати принципові відмінності між авторським підходом до сутності й складових елементів організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку IT-індустрії та вже відомими теоретико-методологічними підходами, які переважають у науковій літературі. Водночас більшість існуючих досліджень фокусується на окремих аспектах інклюзивності – соціальній адаптації вразливих груп (Sen, 1999), подоланні цифрової нерівності (van Dijk, 2020), етичності ІКТ-дизайну (Borg & Östergren, 2015) або на окремих управлінських інструментах – освітній інклюзії, грантовій підтримці, цифровій доступності тощо. Водночас цілісна, системна модель організаційно-економічного механізму саме інклюзивного розвитку IT-індустрії досі залишається недостатньо опрацьованою.

Запропоноване автором трактування сутності поняття «організаційно-економічний механізм інклюзивного розвитку IT-індустрії» як сукупність методів, інструментів, підсистем і структур, що реалізується на основі принципів доступності, соціальної справедливості, соціального партнерства, системності, інноваційності, ефективності, адаптивності й прозорості й має на меті забезпечення рівного доступу різних груп населення до можливостей, які надають інформаційні технології.

Отже, авторське розуміння механізму значно розширює його функціональний зміст і структурну побудову, трансформуючи його з інструментального поняття в інтегральну міждисциплінарну систему.

Запропоновані автором вісім ключових підсистем механізму, які забезпечують реалізацію його функцій у динаміці, а саме: підсистема нормативно-правового забезпечення, що забезпечує формування регуляторного поля для ін-

клюдивної цифровізації; підсистема інституційного середовища, що є сукупністю зацікавлених сторін (держава, бізнес, освіта, громадськість); підсистема освітньої та кадрової політики, що включає механізми доступу до ІТ-освіти, перепідготовки, інклюзивної зайнятості тощо; підсистема фінансово-економічних інструментів, що включає економічні стимули та фінансові механізми підтримки; підсистема соціальної політики та корпоративної відповідальності; підсистема технологічної інфраструктури, що створює рівні умови доступу до цифрових технологій для всіх верств населення; підсистема моніторингу й оцінки ефективності, що передбачає впровадження індикаторів для кількісного та якісного вимірювання результатів упровадженого механізму; підсистема міжнародного співробітництва – залучення до міжнародних ініціатив, обмін досвідом і найкращими практиками. Водночас виділення саме таких підсистем потребує дослідження синергетичного ефекту взаємозв'язків між ними. Це питання є дискусійним і потребує подальших досліджень та обґрунтувань.

Також, на відміну від традиційних трактувань сутності досліджуваного механізму через сукупність управлінських функцій, у цьому дослідженні виділено низку принципів, які визначають логіку побудови та функціонування механізму. Зокрема це: доступність (інфраструктурна, фінансова, освітня), соціальна справедливість (зменшення бар'єрів для вразливих груп), соціальне партнерство (взаємодія влади, бізнесу й громадянського суспільства), системність (комплексність і взаємопов'язаність рішень), інноваційність (використання новітніх ІТ-рішень), ефективність (орієнтація на результат), адаптивність (гнучкість щодо соціальних і технологічних змін), прозорість (відкритість процесів і рішень для суспільства).

Авторське бачення впровадження організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії виходить за межі локального розв'язання окремих проблем доступності ІТ-індустрії та має елементи стратегічного значення як платформи для сталого, конкурентоспроможного й соціально орієнтованого розвитку ІТ-індустрії в Україні.

Отже, дискусійність проблеми формування та впровадження організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії зумовлюється кількома ключовими аспектами. По-перше, відсутність усталеного наукового підходу до визначення складу та функціонального наповнення зазначеного механізму спричиняє розбіжності в трактуванні його компонентів. У науковій літературі представлено різні підходи до структурування організаційно-економічних механізмів розвитку галузей, проте інклюзивна парадигма в ІТ-секторі лише починає формувати власне методологічне підґрунтя.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволили досягти поставленої мети – обґрунтувати теоретичні положення та сформулювати прикладні рекомендації щодо впровадження організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії в Україні. На основі виконаних завдань сформульовано основні висновки.

Узагальнено теоретичні підходи до тлумачення категорії «механізм» і поняття «організаційно-економічний механізм». Обґрунтовано, що в умовах цифрової трансформації організаційно-економічний механізм слід розглядати як цілісну систему впливів, яка забезпечує досягнення соціально значущих цілей на основі поєднання організаційних, інституційних та економічних важелів.

Запропоновано авторське бачення сутності організаційно-економічного механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії як сукупності методів, інструментів, структур і підсистем, що реалізуються на основі принципів доступності, соціальної справедливості, соціального партнерства, інноваційності, системності, адаптивності, ефективності й прозорості з метою забезпечення рівного доступу різних соціальних груп до можливостей цифрової економіки.

Систематизовано структурні компоненти організаційно-економічного механізму, серед яких виділено підсистеми досліджуваного механізму: нормативно-правове забезпечення, інституційне середовище, освітню та кадрову політику, фінансово-економічні інструменти, соціальну політику та корпоративну відповідальність, технологічну інфраструктуру, моніторинг та оцінку ефективності, міжнародне співробітництво. Така архітектура забезпечує функціональну цілісність і комплексність дії механізму.

Окреслено ключові принципи функціонування механізму, які виступають ідейними засадами його побудови, забезпечують сталість та інклюзивність реалізованої політики: доступність, соціальна справедливість, партнерство, інноваційність, ефективність, прозорість, адаптивність, системність.

Обґрунтовано практичне вдосконалення механізму інклюзивного розвитку ІТ-індустрії через застосування моніторингу в межах досліджуваного механізму, який запропоновано розглядати як послідовність чотирьох етапів: планування та розробка індикаторів, збирання та аналіз даних, оцінка та звітування, упровадження змін. Розробка

концепції моніторингу впровадження та функціонування досліджуваного механізму сприятиме зростанню його ефективності.

Узагальнені результати мають теоретичну цінність для подальшого розвитку IT-індустрії з урахуванням інклюзивного спрямування, а також практичне значення для формування методичних засад моніторингу та регулювання механізмів інклюзивного цифрового розвитку.

Перспективи подальших досліджень у цій царині можуть охоплювати кілька ключових напрямів. Насамперед, актуальною є розробка методичних підходів до оцінювання ефективності впровадження досліджуваного механізму інклюзивного розвитку IT-індустрії з урахуванням мультикритеріального підходу (економічного, соціального, цифрового). Доцільним також буде вивчення міжнародного досвіду розробки й впровадження організаційно-економічних механізмів інклюзивного розвитку в IT-царині, зокрема в аспекті інституційного забезпечення, державної підтримки та публічно-приватного партнерства.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ

Автор не отримував фінансування для цього рукопису.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

- Amosha, O. I. (2019). *Organizational-economic mechanisms for sustainable development of regions of Ukraine*. Institute of Industrial Economics, NAS of Ukraine. <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/1168ff32-1675-4e5b-ba52-f3b3c32e9225/content>
- Bezhan, Q., Sher, T. et al. (2025). Toward inclusive growth: technology in development economics through the lens of bibliometric analysis. *Future Business Journal*. <https://doi.org/10.1186/s43093-025-00474-1>
- Borg, J., & Östergren, P. O. (2015). Principles of inclusive ICT design: A human rights perspective. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 10(3), 209–213. <https://doi.org/10.3109/17483107.2014.946044>
- Bosede, N. A., Sodiq, A., & Biyase, M. (2023). Empirical Analysis of Inclusive Growth, Information and Communication Technology Adoption, and Institutional Quality. *Economies*, 11(4). <https://doi.org/10.3390/economies11040124>
- Chalenko, A. Yu. (2010). On the ambiguity of the term "mechanism" in economic research. *Economy of Industry*, 3, 26–33. http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/eprom/2010_51/st_51_04.pdf
- Davydenko, H. (2023). Digital inclusion and accessibility: Social digitalization. Vinnytsia: TVORY. <https://doi.org/10.58521/978-617-552-348-3-2023-236>
- Desyatnyuk, O. M., Krysovaty, A. I., & Ptashchenko, O. V. (2024). Development of business financial instruments in conditions of digital inclusion. *Journal of Strategic Economic Research*, 6, 28–37. <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.6.3>
- Diya. (2025). Government services online. <https://dija.gov.ua/>
- European Commission (2018). Monitoring framework https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/disability/union-equality-strategy-rights-persons-disabilities-2021-2030/monitoring-framework_en?utm
- European Commission. (2021). *Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030*. Brussels, Belgium: European Commission. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=en>
- Filipska, N. O. (2024). Digital inclusion in the context of the rights of persons with disabilities. In *Digital transformation of rights: EU and Ukraine* (pp. 110–114). <https://dspace.univd.edu.ua/items/ccf1ccab-4bc7-4c1a-9871-208e62448e35>
- GDEIB (Centre for Global Inclusion). (2025). *Global Diversity, Equity & Inclusion Benchmarks (GDEIB): Standards for organizations around the world*. <https://centreforglobalinclusion.org/download-the-gdeib/>
- Gerasymchuk, S. A. (2020). Institutional support for inclusive development in the digital economy. *Economy of Ukraine*, 4, 50–65.
- Honcharuk, A. H. (2009). Formation of a general mechanism for enterprise performance management. *Economy of Industry*, 2, 164–175. <http://jnas.nbu.gov.ua/uk/article/UJRN-0000085876>
- How skills and talent diversity drive business success. (2025). The Australian. <https://www.theaustralian.com.au/business/cfo->

- journal/how-skills-and-talent-diversity-drive-business-success/news-story/886c898644556600899d274f29408e89?utm
16. Hrishnova, O. A., & Vasylik, O. V. (2008). Organizational and economic mechanism for managing the intellectualization of labor activity. *Bulletin of the Precarpathian University. Series: Economics*, 6, 22–27. <https://lib-old.pnu.edu.ua/bitstream/123456789/11807/1/Гришнова%20О.А.%2c%20Василик%20А.В.%20С.159-166.pdf>
 17. Khaietska, O. P. (2016). Formation and effective functioning of the organizational and economic mechanism of sugar beet production. *Agrosvit*, 17, 37–43. http://www.agrosvit.info/pdf/17_2016/7.pdf
 18. Khlivniuk, T. P., & Kiriak, A. I. (2024). Social inclusion in the context of digitalization: Opportunities and risks for the social state. *Psychology and Social Work*, 2(60), 135–149. <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2024.2.12>
 19. Khryniuk, O. S., & Dergaliuk, M. O. (2017). Genesis of scientific views on the concept of "organizational and economic mechanism". *Economic Bulletin of NTUU "KPI"*, 14, 267–274. <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/b9b7b82c-153a-4abd-a3de-a1b94b5e755e/content>
 20. Kipioro, I. M. (2015). Mechanisms of activation of innovation and investment activities in agricultural enterprises. *Economy of Agro-Industrial Complex*, 4, 111–115. http://irbis-nbuiv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuiv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/E_apk_2015_4_14.pdf
 21. Kozhina, A. V. (2018) Theory of inclusive local development and its relationship with theories of territorial development, *Investments: practice and experience*, 22, 102–109. https://www.investplan.com.ua/pdf/22_2018/19.pdf
 22. Kravtsova, T. A. (2009). Designing organizational and economic mechanisms for port development management. *Development of Management and Economic Methods in Transport: Collection of Scientific Works*, 30, 93–110.
 23. Krysovaty, A. I., Desyatnyuk, O. M., & Ptashchenko, O. V. (2023). Digital inclusion: Financial and marketing aspects. *Journal of Strategic Economic Research*, 3, 93–102. <https://jrn.knuid.edu.ua/index.php/jseconres/article/view/1290>
 24. Kuzmin, O. Y., & Hudzi, P. O. (2016). Organizational-economic mechanism as a tool for implementing an innovation strategy of enterprise development. *Economic Journal-XXI*, 9–10, 45–49.
 25. Ligonenko, L. (2022). Digital skills of Ukrainians: Results of self-assessment, conclusions and measures for overcoming digital inclusion. *Economic Forum*, 12(1), 21–34. <https://e-forum.com.ua/en/journals/tom-12-1-2022/tsifrovi-navichki-ukrayintsiv-rezultati-samoosinkiv-visnovki-ta-zakhodi-dlya-podolannya-tsifrovoyi-inklyuziyi>
 26. Luzan, Yu. Ya. (2011). Organizational and economic mechanism for ensuring the development of agro-industrial production in Ukraine: theoretical and methodological aspect. *Economy of Agro-Industrial Complex*, 2, 3–12.
 27. Lysenko, Yu., & Yehorov, P. (1997). Organizational and economic management mechanism of an enterprise. *Economy of Ukraine*, 1, 86–87.
 28. Machynska, N., Blihar, V., & Osikovych, Zh. (2024). Inclusion in Ukraine: Current challenges. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*, 2(52), 41–48. <https://doi.org/10.55643/ser.2.52.2024.562>
 29. Mazzucato, M. (2018). *The Value of Everything: Making and Taking in the Global Economy*. London, UK: Penguin Books.
 30. Mochernyi, S. V. (2000). *Economic Encyclopedia*. Publishing Center "Akademia". Academy of National Economy.
 31. Mohammad O. Al-Smadi (2025). Insurance sector readiness for digital transformation: Empirical evidence from Jordan. *Insurance Markets and Companies*, 16(1), 33–41. [https://doi.org/10.21511/ins.16\(1\).2025.03](https://doi.org/10.21511/ins.16(1).2025.03)
 32. Myronova, S. P., & Platash, L. B. (2021). *Social and educational inclusion: History, present, and prospects of development. Part 1: Institutional and personal aspects of implementation in Ukraine*. Chernivtsi: Tekhnodruk. <https://repository.ldufk.edu.ua/items/f11e6f1c-cbdd-47c5-840a-4f151b3f7866>
 33. National Economic Strategy for the period until 2030. (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
 34. OECD (2018). *Going Digital in a Multilateral World*. Paris, France: OECD Publishing. <https://www.oecd.org/digital/going-digital-in-a-multilateral-world.pdf>
 35. OECD (2020). *Bridging the Digital Gender Divide: Include, Upskill, Innovate*. Paris, France: OECD Publishing. <https://www.oecd.org/digital/bridging-the-digital-gender-divide.pdf>
 36. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2021). *Measuring What Matters for Inclusive Growth*. Paris, France: OECD Publishing. <https://www.oecd.org/inclusive-growth/resources/Measuring-what-matters-for-inclusive-growth.pdf>
 37. Repina, I. M. (2017). Functional features of socio-economic regulation mechanisms. *State and Regions: Economics and Entrepreneurship*, 2, 24–30.
 38. Savchenko, O. V., & Soloviov, V. P. (2013). Essence and components of the organizational and economic mechanism for stimulating innovation activity at the enterprise. *Effective Economy*, 12. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2635>
 39. Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. New York, NY: Oxford University Press.
 40. Social Inclusion. (2025). World Bank Group. <https://www.worldbank.org/en/topic/social-inclusion>
 41. Szymanska, V. (2016). The concept of formation of the organizational and economic mechanism for the development of Ukraine's tourism complex of a process

- type. *Socio-Economic Problems and the State*, 1(14), 160–170.
<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2016/16svvupt.pdf>
42. The Global Diversity, Equity & Inclusion Benchmarks (GDEIB). (2025). <https://dileaders.com/gdeib/>
 43. Tsybalyuk, I. O., & Pavlikha, I. O. (2023). Inclusive economy: the path to social equality and economic development: monograph. Lutsk: Vezha-Druk.
https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/23405/1/Inkl_econ.pdf
 44. Tulchynska, S. O. (2008). Functioning of the organizational and economic mechanism of the innovation process. *Strategic Priorities*, 1(6), 89–95.
 45. UNDESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs). (2023). *Disability-Inclusive Development: Monitoring and Evaluation Guidance*. New York, NY: United Nations. <https://social.un.org/disability/>
 46. UNDP (United Nations Development Programme). (2020). *Digital Strategy 2022–2025: Empowering People for a Better Future*.
<https://www.undp.org/publications/digital-strategy>
 47. UNICEF Ukraine. (2025). <https://www.unicef.org/ukraine/>
 48. Usar, I.I. (2024). State policy in the sphere of higher education: today's challenges. *Scientific Notes of the V.I. Vernadsky TNU*, 35(74).
https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/2_2024/19.pdf
 49. van Dijk, J. (2020). *The Digital Divide*. Cambridge, UK: Polity Press. <https://doi.org/10.1002/asi.24355>
 50. Vasilyeva, T., Shablystina, O., & Kornichuk, O. (2021). *Digital inclusion of population: Economic, social, educational determinants in the COVID-19 era*. Sumy: Sumy State University.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86161>
 51. Verkholiad, I. M. (2012). Investment mechanism of the enterprise: principles of formation, components, and implementation features. *Ekonomichnyi visnyk NTUU "KPI"*.
<http://economy.kpi.ua/uk/node/399>
 52. World Bank Group. (2018). The social inclusion assessment tool (SIAT).
[https://pubdocs.worldbank.org/en/478071540591164260/siat-logo-web.pdf?utm](https://pubdocs.worldbank.org/en/478071540591164260/siat-logo-web.pdf?utm_at=logo-web.pdf?utm)
 53. World Bank Group. (2018). *Inclusion Matters: The Foundation for Shared Prosperity*. Washington, DC: The World Bank.
<https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/0a3cbe52-30e2-5cc0-8c58-fb72dc05dbdf>
 54. World Bank. (2022). *Digital Development Overview*.
<https://www.worldbank.org/en/topic/digitaldevelopment/overview>
 55. World Economic Forum. (2018). *The Inclusive Development Index 2018: Summary and Data Highlights*.
<https://www.weforum.org/reports/the-inclusive-development-index-2018>
 56. Zinoviev, F. V. (2000). *Economic Management Mechanisms*. Tavriya.

Viktor Kloba

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF INCLUSIVE DEVELOPMENT OF THE IT INDUSTRY IN UKRAINE

The article explores the theoretical and methodological foundations for the formation of the organizational and economic mechanism of inclusive development of the IT industry in Ukraine. The essence of the studied mechanism is defined as a set of methods, tools, and structures implemented on the basis of the principles of accessibility, social justice, partnership, system city, innovativeness, efficiency, adaptability, and transparency, with the aim of ensuring equal access for various social groups to the opportunities of the digital economy.

The structural components of the mechanism are substantiated, and its subsystems are identified: regulatory and legal framework, institutional environment, educational and personnel policy, financial and economic instruments, social policy and corporate responsibility, technological infrastructure, monitoring system, and international cooperation.

Scientific approaches to identifying the mechanism's functions are formulated, including: integrative, regulatory, resource-provision, institutional, stimulating, socializing, monitoring, adaptive, and strategic. This expands the functional interpretation of the mechanism, aligning it more closely with the concept of sustainable inclusive development in the IT sector.

The functional directions of mechanism implementation are determined, and practical recommendations for its introduction are provided. The study concludes on the relevance of further research on international experience and the development of an efficiency assessment system for the mechanism. The topic is recognized as relevant, interdisciplinary, and promising for academic advancement.

Keywords: inclusion, inclusive development, organizational and economic mechanism, digitalization, IT industry, digital accessibility, inclusive growth, innovation, digital inclusion of the population

JEL Classification: O15, O17